

برنامهٔ اجمالی سیدرضا صالحی امیری

برای تصدی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

بسم الله الرحمن الرحيم

۱. مقدمه:

فرهنگ، به تعبیر زیبا و متعالی معمار کبیر انقلاب اسلامی و بنیانگذار فقید نظام جمهوری اسلامی، حضرت امام خمینی (ره) «کانه سایه نبوت» است. فرهنگ در تبار اندیشه و تمدن ایران اسلامی، فره ایزدی است که نه تنها با هستی انسان معنا می‌شود و قائم به وجود اوست، بلکه خود وجودی انسان است. انسان در سلسله مراتب هستی با فرهنگ از خاک طبیعت برمی‌خیزد و تا غایت افلاک اوج می‌گیرد. بنابراین فرهنگ ابزار تفنن و سرگرمی نیست، بلکه راهی برای شناخت خود و عالم و آدم است و باز به تصریح حضرت امام خمینی (ره)، «بالاترین و والاترین عنصری که در موجودیت هر جامعه دخالت اساسی دارد، فرهنگ آن جامعه است. اساساً فرهنگ هر جامعه هویت و موجودیت آن جامعه را تشکیل می‌دهد و با انحراف فرهنگ، هر چند جامعه در بعدهای اقتصادی، سیاسی، صنعتی و نظامی قدرتمند و قوی باشد، ولی پوچ و پوک و میان تهی است.» به تعبیر مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) «استقلال یک ملت فقط با استقلال فرهنگی تأمین می‌شود و مقوله فرهنگ از نظر تأثیرش در آینده یک ملت و یک کشور، با هیچ چیز دیگری قابل مقایسه نیست.»

در دهه‌های اخیر فرهنگ در جهان و ادبیات جدید و تحولات پر شتاب فن‌آوری، صنعت و اقتصاد، می‌کوشد تا جایگاه و مقام شایسته خود را بازیابد و در جدیدترین نظریه‌های فرهنگی، محور و کانون شهرهای پایدار آینده تلقی شود. امروز فرهنگ محلی و شهری از اعتبار بی‌بدیلی برخوردار است و از این منظر نیز فرهنگ، عنصر قوام-بخش زندگی سالم، پرنشاط و خلاق است.

ایران اسلامی از دیرباز تا کنون، در تاریخ دیرپای منطقه‌ای و جهان اسلام، قلب فرهنگ و کانون گرم و روشنایی-بخش اندیشه، هنر و ادب بوده و نور معنوی فرهنگ از این دیار بر گستره جهان پیرامون تابیده است. اندیشمندان، ادیبان، حکما و متکلمان ایرانی، تفکر و فرهنگ اسلامی را نه در مرزهای جغرافیایی، که در دیگر فرهنگ‌ها و زبان‌ها نیز گسترش و بسط داده‌اند. ایران اسلامی جایگاهی والا در توسعه فرهنگ داشته و از این کشور است که فلسفه، عرفان، فقه، کلام، هنر، ادبیات و موسیقی به جهان صادر شده و ایرانیان سرآمد فرهنگ و تفکر در منطقه

بوده‌اند. این جایگاهی است که حتماً باید بازیابی شده و نور معنوی و فرهنگ ایرانی-اسلامی دوباره بر گستره این منطقه بتابد و جان‌های تشنه خرد و فرزانی و فضیلت را سیراب سازد.

شأن و منزلت تبار تاریخی ما ایجاب می‌کند، وضع کنونی فرهنگ ایران اسلامی را به مرزهای شکوفایی و رستاخیز فرهنگی برسانیم و این رسالت عظیم با اهمیتی دوجندان بر دوش تک تک هنرمندان، ادبا، نویسندگان و اصحاب فرهنگ است تا جانی تازه در پیکره فرهنگی شهروندان ایرانی دمیده و عظمت ایران اسلامی را بازآفرینند.

۲. ساختار نهادی فرهنگ:

نظام فرهنگی در جمهوری اسلامی ایران مجموعه‌ای منسجم و سامان‌یافته از چارچوب‌های نظری، اندیشه‌ای، مبانی، چشم‌انداز، سیاست‌ها، راهبردها، اهداف و نهادهای متکثر و متنوع حاکمیتی، تقنینی و سیاست‌گذاری و اجرایی است که به صورت یک مجموعه همبسته و کل‌نگر در جهت اهداف متعالی فرهنگی حرکت می‌کنند و مسئولیت خطیر فرهنگ‌سازی را بر عهده دارند.

این مجموعه همبسته در تعامل و انس و گفت‌وگو با یکدیگر می‌توانند چشم‌انداز فرهنگ حقیقی و اصیل ایرانی-اسلامی را تحقق بخشیده و به انسان فرهنگی خردورز، عدالت‌خواه، فضیلت‌مدار و در عین حال متناسب با مقتضیات زمانه عینیت بخشند.

مبانی نظری فرهنگ مشتمل بر اندیشه‌های فرهنگی امام راحل و مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) در قالب چشم‌انداز، سیاست‌های کلان و راهبردی و اسناد فرادستی، نخستین سطح ساختاری نهاد فرهنگ به شمار می‌رود. در سطح دوم نهادهای فرهنگی، اعم از نهادهای ۵ گانه شورای عالی انقلاب فرهنگی، مجمع تشخیص مصلحت نظام، مجلس شورای اسلامی، دولت و نهادهای فرهنگی، این مبانی نظری را به اهداف و برنامه‌های کلان فرهنگی تبدیل می‌کنند.

نهادهای سیاست‌گذاری همچون شورای عالی انقلاب فرهنگی، به عنوان نهاد فرادستی سیاستگذار در تدوین راهبردها و سیاست‌های فرهنگی در عرصه‌های مختلف فرهنگی، مجمع تشخیص مصلحت نظام و نیز مجلس

شورای اسلامی که به تعبیر امام راحل در رأس امور است، با تبیین، تصویب و ابلاغ سیاست‌های کلی فرهنگی، اهداف مصرح در چشم‌انداز و مبانی نظری فرهنگ را قوام می‌بخشد.

در سطوح بعدی دستگاه‌های فرهنگی دولت، اعم از وزارتخانه‌های فرهنگی و نیز نهادهای رسمی و عمومی فرهنگی همچون حوزه‌های علمیه، صدا و سیما، آستان قدس رضوی، شهرداری، سازمان تبلیغات اسلامی، دانشگاه آزاد اسلامی و ... قرار دارد.

همچنین نهادهای صنفی و مردمی فرهنگی مانند انجمن‌های صنفی، نهادهای دینی مردمی، هیئت‌های مذهبی، کانون‌های فرهنگی مساجد، مراکز آموزشی فرهنگی، کانون‌های بسیج و ... سطوح دیگر این منظومه را تشکیل می‌دهد.

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به عنوان رکنی از این مجموعه همبسته و گسترده‌ی نهادهای فرهنگی، علمی و آموزشی، به عنوان ستاد فرهنگی دولت، تکلیفی رفیع دارد که با سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی راهبردی در حوزه‌های سازماندهی، برنامه‌ریزی، هدایت، حمایت و نظارت، سامانه تولید و عرضه کالاها و آثار فرهنگی و هنری و فعالیت‌ها و نهادهای فرهنگی را منطبق با قانون اساسی و قوانین و مقررات و برنامه دولت، برخاسته از رأی مردم فرهیخته و فرزندگان فرهنگ و هنر تحقق بخشد. باید باور کنیم که همه این نهادها، مراکز و قوای فرهنگی در «کشتی فرهنگ» استقرار دارند، مقاصد همه آنها واحد بوده و از جوهره فرهنگ آفرین انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی نشأت گرفته است. در تلاطم و بحران فرهنگی انسان و تمدن امروز، کشتی فرهنگی با دست‌های توانای همه و با تعامل و گفت‌وگو به سرمنزل مقصود والای خود خواهد رسید و همه همراهیم و هم‌ساز، نه رقیب و هم‌ستیز. ستیز فرهنگی در درون این کشتی، فرهنگ‌سوز است و نه فرهنگ‌ساز.

در منظومه منسجم فرهنگی نظام اسلامی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی قطعه‌ای از پازل بزرگ نظام فرهنگی است که در مدار حرکت منسجم نظام فرهنگی و در چارچوب سلسله مراتب تعریف‌شده حرکت می‌کند. بنابراین لازم است تا نگاه ما به این دستگاه فرهنگی متناسب با حدود و وظایف و اختیارات و در قیاس با سایر نهادهای موثر و سیاستگذار فرهنگ باشد.

فرآیند حرکت منسجم، سازواره، موثر و پویای نظام فرهنگی به توسعه و تعالی فرهنگی می‌انجامد که هدف غایی در چشم‌انداز فرهنگی است. از این رو هرگونه اختلال در روند حرکت ارگانیکی این منظومه فرهنگی منسجم، منجر به چالش، آسیب یا مناقشه فرهنگی خواهد شد.

گفتمان فرهنگی دولت یازدهم بر چهار پایه اصلی عقلانیت فرهنگی، دیانت فرهنگی، عدالت فرهنگی و اعتدال فرهنگی استوار است و دال مرکزی گفتمان فرهنگی دولت، اعتدال می‌باشد.

در تلاطم فرهنگی جهان امروز که از یک سو با قرائت‌های مجعول متحجرانه و متصلبانه از اسلام مواجهیم و از سوی دیگر فرهنگ پوچ‌گرایی و پوپولیسم رایج تبلیغ می‌شود، فرهنگ اصیل ایرانی و اسلامی باید خود را برای افق دهه‌های آینده طراحی و بازسازی کند. تحولات فرهنگی منتظر تصمیم و اقدام ما نمانده و لحظه‌ای درنگ و تأخیر، فاصله ما را با پیشرفت و توسعه فرهنگ بیشتر می‌سازد. قطب‌نمای فرهنگی ما در این جهان آشوب‌زده و پرهراس، عدالت به عنوان آموزه‌ای از متن وحیانی قرآن، سنن نبوی و عترت علوی است. عدالتی که محدود به زمان و مکان خاصی نیست و گفتمان غالب و غایی ما شیعیان است. چونان که امام علی (ع) خطاب به فرزند شهیدش امام حسین (ع) فرمود: تو را سفارش می‌کنم به رعایت عدالت با دوست و دشمن! (تحف العقول، ص ۸۸). تشیع همواره پرچم‌دار عدالت و خردورزی بوده و همین پرچم عدالت و خردورزی که در شعار دولت یازدهم «اعتدال» نام گرفته است، راهنمای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری راهبردی فرهنگ در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است و باید جان‌مایه و پایه برنامه‌ها و چشم‌انداز آن باشد.

۳. حوزه نظارت فرهنگی:

در حوزه نظارتی باید قانون جای سلیقه‌های اداری و کارشناسی را بازپس گیرد و با معیار عدالت، حق فرهنگی نویسندگان و هنرمندان احیاء شود. نظارت حق مسلم حاکمیت و مردم است که ذره‌ای تخطی و انحراف از آن، با حق و عدالت منافات دارد؛ علاوه بر این با تضييع حقوق فرهنگی مردم و فرهیختگان نمی‌توان مقاصد متعالی جمهوری اسلامی را محقق کرد. نظارت مبتنی بر قانون و فرایندهای قانونی نه تنها ضامن صیانت و سلامت فرهنگی است، بلکه مانعی در برابر خلاقیت و آفرینش‌های فرهنگی و هنری محسوب نمی‌شود. امنیت فرهنگی به مثابه تضمین حقوق فرهنگی، آرامش را به حوزه فرهنگ بازمی‌گرداند و این امنیت بیش از هر چیز امنیت خلاقان

و فعالان هنر و ادب و فرهنگ باید باشد، نه صرف امنیت دولت. امنیت فرهنگی خلاقان و فعالان فرهنگی همان تحقق حقیقی منافع و مصالح ملی است.

۴. سیاست‌های حمایتی:

در حوزه سیاست‌های حمایتی و ساماندهی اقتصاد فرهنگ، عدالت معیار نخستین و آخرین است که توسعه فرهنگی خردورز و آینده‌نگر را محقق می‌سازد. بنا بر این اصل و تجربه‌های به دست آمده از سه دهه سیاست‌های حمایتی در حوزه فرهنگ، باید حمایت‌های مستقیم و فاعل محور که جز بی‌عدالتی و فساد ره‌آوردی نداشته است، جای خود را به سیاست‌های غیرمستقیم و فعل محور و نامرئی بدهد تا حمایت‌ها بدون نفوذ اشخاص و نهادها و اعمال سلیقه و بدون رابطه‌بازی، به طور عادلانه توزیع شود. ساختار کنونی سیاست‌های حمایتی فرهنگ‌ساز نیست، بلکه فرهنگ سوز است، به طوری که ریشه اعتماد و دلگرمی فعالان فرهنگی را خشکانده و بدبینی و رقابت کاذب و ناسالم را جایگزین رقابت سالم و سازنده کرده است. رکن و منبع اقتصاد فرهنگ، نه دولت و نفت، بلکه کار و خلاقیت بخش خصوصی و فعالان فرهنگی و هنری است. آنان منبع اصلی و حقیقی تولید فرهنگی هستند و اگر دلگرم و امیدوار باشند، از هزاران چاه نفت بیشتر سرمایه تولید می‌کنند و چاره کار فقط تامین اعتماد آنها به عادلانه بودن سیاست‌های حمایتی و پشت گرمی به سیاست‌های شفاف حمایتی است.

۵. عناوین برنامه‌ها:

با توجه به برنامه فرهنگی اعلام شده دولت تدبیر و امید و تجربه حاصل از اجرای آن در سه سال گذشته، اهداف و برنامه‌های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به شرح زیر اعلام می‌شود:

۱-۵. صیانت از فرهنگ دینی و ملی

الف) اعتلای معرفت و توسعه فرهنگ قرآنی و دینی و اهل بیت (علیهم السلام)

ب) مقابله با قشری‌گری، فرقه‌گرایی و انحرافات دینی

ج) اثربخشی تبلیغات و فعالیت‌های دینی و فرهنگ ملی

د) ارتقای هویت، ارزش‌ها و اخلاق دینی

۲-۵. اصلاح ساختار نظام مدیریت فرهنگی

- الف) قانون‌مند کردن فرایند نظارت بر تولید محصولات و آثار فرهنگی و هنری
- ب) بهبود و شفاف‌سازی و عادلانه کردن توزیع منابع حمایتی و تحول سیاست‌های حمایتی مستقیم و فاعل-محور به سیاست‌های غیرمستقیم و فعل‌محور
- ج) اصلاح قوانین و مقررات زائد و ایجاد محیط قانونی تسهیل‌گر
- د) بازنگری در ساختار تشکیلاتی دستگاه‌های اجرایی بخش فرهنگ با رویکرد عدالت‌محوری، تمرکززدایی و اثربخشی
- ه) آموزش تخصصی نیروی انسانی کارآمد در تمامی سطوح مدیریت فرهنگی
- و) واگذاری تصدی‌های اجرایی بخش فرهنگ به بخش‌های غیردولتی

۳-۵. تأمین امنیت فرهنگی

- الف) برقراری نظام جامع تأمین اجتماعی اصحاب فرهنگ و هنر (بیمه افراد و آثار، بیمه بیکاری و ...)
- ب) حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان
- ج) تأمین آزادی بیان و قلم و خلاقیت در عرصه‌های فرهنگی و هنری در محیط فعالیت فرهنگی قانونمند و شفاف

۴-۵. توسعه زیرساخت‌های بخش فرهنگ

- الف) حمایت از آموزش‌های فرهنگی و هنری در بخش غیردولتی
- ب) توسعه فضاهای فرهنگی و هنری و کتابخانه‌ها برای نیل به استانداردهای ملی فرهنگ
- ج) حمایت از پژوهش‌های بنیادی، راهبردی و کاربردی فرهنگی و هنری

د) توسعه زیرساختی صنایع خلاقانه فرهنگی در حوزه ادبیات، کتاب، هنرهای تجسمی، نمایش، موسیقی، سینما و رسانه

ه) بهره‌مندی از فناوری‌های نوین در توسعه آموزش‌ها و معارف دینی

۵-۵. ایفای نقش فعال در اقتصاد مقاومتی

الف) ترویج گفتمان اقتصاد مقاومتی و باور ملی در سبک زندگی ایرانی - اسلامی

ب) استفاده از ظرفیت‌های اقتصاد فرهنگ در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی

۵-۶. توسعه فناوری‌های نوین فرهنگی

الف) توسعه و به کارگیری دانش و مدیریت نوین اطلاعات و داده‌ها در بخش‌های گردآوری، پردازش، تحلیل و انتقال اطلاعات فرهنگی

ب) حمایت از سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی در انتقال و بومی‌سازی فناوری‌های پیشرفته فرهنگی، هنری و رسانه‌ای

ج) حمایت از توسعه فناوری‌های نوین فرهنگی در بخش خصوصی

۵-۷. رونق بخشیدن به اقتصاد فرهنگ

الف) حمایت از ایجاد نهادهای مالی، پولی و سرمایه‌گذاری در بخش فرهنگ

ب) حمایت از ایجاد نظام‌های کارآمد تولید، توزیع و عرضه آثار و محصولات فرهنگی، هنری و رسانه‌ای

ج) بهبود مستمر فضای کسب و کار حوزه فرهنگ، هنر و رسانه

۵-۸. گسترش نهادهای غیردولتی در بخش فرهنگ

الف) حمایت از نهادها و تشکل‌های صنفی بخش فرهنگ

ب) حمایت از تشکل‌های مردم‌نهاد در بخش فرهنگ و هنر

ج) حمایت از نهادهای دینی و قرآنی و سنتی فعال در حوزه فرهنگ

۹-۵. احیای فرهنگ و تمدن ایرانی - اسلامی

الف) گسترش مراکز و برنامه های ایران شناسی در داخل و خارج از کشور

ب) شناسایی و معرفی مفاخر و مشاهیر فرهنگ و تمدن ایران

ج) گسترش مبادلات فرهنگی بین کشورهای فارسی زبان

۱۰-۵. تعامل فرهنگی با جهان

الف) حضور فعال در نهادها، مجامع، رویدادها و بازارهای منطقه ای و جهانی

ب) تلاش برای ارتقای جایگاه ایران در نهادهای بین المللی فرهنگی، ارتباطی، علمی و آموزشی

ج) گسترش همکاری های فرهنگی، آموزشی و پژوهشی در سطح جهان، با اولویت کشورهای منطقه و اسلامی

د) گسترش گفت و گو و تعامل فرهنگی با جهان اسلام و ادیان توحیدی، به ویژه حوزه تشیع

برنامه های تفصیلی سیدرضا صالحی امیری وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی متعاقبا اعلام
می شود.